

Sterk klasmanagement -

Bouwen aan een positieve groepsdynamiek in de klas en op school

Waarom?

[Wetenschappelijke onderbouwing: doorloopjes.nl](http://Wetenschappelijkeonderbouwing.doorloopjes.nl)

Door vanaf de start in kaart te brengen wat de klas als geheel nodig heeft en welke behoeften individuele leerlingen hebben, zet je een stevig fundament voor het verdere schooljaar. Dit vormt de **basis voor proactief klasmanagement**: een aanpak waarbij je problemen voorkomt door vooruit te denken, te structureren en duidelijkheid te creëren.

Om deze brede beeldvorming kwaliteitsvol te doen, is het belangrijk om niet alleen bij de opstart maar ook **regelmatig doorheen het schooljaar** het klasbeeld te actualiseren. Instrumenten zoals een sociogram* of andere reflectietools helpen je om veranderingen in de groep tijdig op te merken.

Vanuit die brede en hernieuwde beeldvorming kan je gericht werken aan een **aanpak die leidt tot gedragen klasafspraken**.

Groepsprocessen verlopen volgens een herkenbaar en vrij vast patroon. **Door deze verschillende fases actief en goed te doorlopen, vergroot je de kans op een 'goed draaiende klas'.**

Een sterke en doordachte aanpak – waarin proactief klasmanagement en aandacht voor groepsdynamiek hand in hand gaan – werkt bijgevolg **preventief**.

Door vanaf dag één in te zetten op open communicatie, verbondenheid en duidelijke afspraken, creëer je een klimaat waarin **pestgedrag*** minder kans krijgt om te groeien. Dit zorgt voor een **positief, veilig en voorspelbaar leerklimaat waarin zowel het lesgeven als het leren maximaal kan verlopen**.

Door groepsprocessen op te volgen en regelmatig stil te staan bij de sociale dynamiek, krijg je inzicht in machtsverhoudingen, kwetsbaarheden en mogelijke risicosituaties. Dat helpt je om **preventieve maatregelen** te nemen én om snel gepast te handelen wanneer zich toch moeilijk en/of grensoverschrijdend gedrag voordoet.

*[Inspiratie sociogram of Klasse](#)

Schoolbrede preventie verwijst naar alle maatregelen die de school neemt om te voorkomen dat het gedrag van leerlingen zich op een negatieve manier ontwikkelt.

Daarnaast is de school erop gericht om positieve gedragingen, gevoelens en gedachten te bevorderen.

Sociaal-emotioneel leren

1. Emotionele fundamenten
2. Leren over jezelf
3. Leren over anderen en jezelf
4. Leren over identiteit en respect

[Scan sociaal-emotioneel leren](#)

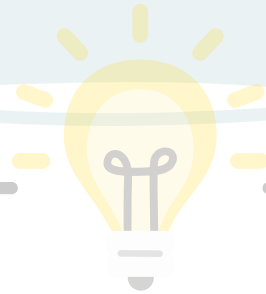
'Scholen steken vaak veel energie in de aanpak van ernstige gedragsproblemen. Vaak met weinig resultaat. Ik kies liever voor een stevige preventieve aanpak. Steek je tijd en energie vooral in groepsvorming, sociaal-emotioneel leren en een vriendelijke maar zeer duidelijke leraarstijl.'

Kees Van Overveld

Sterk klasmanagement - Bouwen aan een positieve groepsdynamiek in de klas en op school.

Door in deze leidraad expliciet te werken met de vijf fasen van Tuckman, bieden we een herkenbaar en hanteerbaar kader om na te denken over het ontstaan en de ontwikkeling van groepsdynamiek. Tegelijk willen we benadrukken dat groepsdynamiek zich niet laat herleiden tot dit model alleen. Het proces in groepen verloopt immers zelden lineair en wordt beïnvloed door tal van **factoren** zoals context, interacties, rollen en individuele kenmerken van groepsleden. Met deze leidraad beogen we daarom een ruimer perspectief aan te reiken, waarin het model van Tuckman een waardevolle kapstok vormt, maar ingebed wordt in een bredere kijk op groepsprocessen en hun complexiteit. Vanuit deze bredere kijk op groepsdynamiek vertalen we dit naar een aantal concrete aanbevelingen voor de praktijk. Deze aanbevelingen ondersteunen leraren en scholen om bewust en doelgericht te werken aan sterke, veerkrachtige groepen:

1. Stimuleer een verbindend klas- en schoolklimaat
2. Bouw ook online aan positief gedrag
3. Varieer in je aanpak
4. Geef leerlingen inspraak en verantwoordelijkheid in het versterken van groepsdynamiek
5. Werk samen aan groepsdynamiek
6. Grijp doelgericht in bij een verstoorde groepsdynamiek
7. Integreer groepsdynamiek in het schoolbeleid

Bron: Leidraad Leerpunt
groepsdynamiek

Belang van positieve klasdynamiek

Inspirerend schema

Bron: Pesten en klasdynamiek wij.leren.nl

De kijkwijzer helpt je verder om de analyse van jouw klas te maken.

Ongezonde klasdynamiek

Interacties - vijandig of afstandelijk

Leerlingen reageren negatief of onverschillig op elkaar. De leraar spreekt leerlingen op een harde of ongelijkwaardige manier aan.

Relaties - afstand en uitsluiting

Er is weinig contact of vertrouwen. Sommige leerlingen staan er alleen voor. De relatie met de leraar is gespannen.

Groepstructuren - hiërarchie

Enkele leerlingen bepalen de sfeer, vaak via dominant gedrag (negatieve leiders). Andere leerlingen volgen of vallen erbuiten.

Normen - tolerantie voor pesten

Ongewenst gedrag wordt niet gecorrigeerd. Soms wordt het zelfs beloond met aandacht of status. De groep grijpt niet in bij onveiligheid.

Klasdynamiek heeft invloed op:

- Leerresultaten
- Gedragsproblemen
- Lesgeven
- Zelfvertrouwen
- Welbevinden

Gezonde klasdynamiek

Interacties - vijandig of afstandelijk

Leerlingen en leraar gaan op een vriendelijke manier met elkaar om. Er is ruimte voor fouten en samenwerking.

Relaties - afstand en uitsluiting

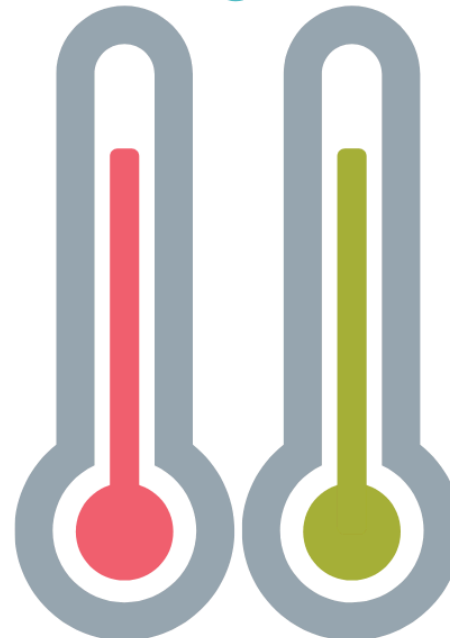
Leerlingen voelen zich gezien. Er zijn warme relaties tussen leraar en leerlingen en onderlinge vriendschappen.

Groepstructuren - hiërarchie

Niemand overheerst. Als er leiders zijn, zetten zij zich positief in voor hulp aan elkaar. Iedereen voelt zich een onderdeel van de groep.

Normen - tolerantie voor pesten

Behulpzaam en vriendelijk gedrag wordt beloond en nagevolgd. Pesten wordt afgekeurd en gecorrigeerd door de groep.

Sterk klasmanagement - Groepsfases

Bron: Tuckman beschrijft vijf opeenvolgende fases die groepen doorlopen om tot een hecht, goed functionerend team te groeien. Deze fases zijn zeer herkenbaar in een klasgroep, zeker aan het begin van het schooljaar maar zeker ook na vakantieperiodes, lange weekends of wanneer groepssamenstellingen wijzigen.

Als leraar stuur je het groepsproces door op het volgende te letten:

- Wees je bewust van de genoemde fases in groepsvorming.
- Wees je bewust van jouw rol. Een leraar is onderdeel van de groep en heeft hierin de leidersrol.
- Speel constant in op wat je ziet.
- Benader de groep positief en onderneem actie.

OPDRACHT 1

- Verdiep je in de fases van groepsvorming.
- Bedenk concrete lesactiviteiten die aansluiten bij de noden van de school -of klas.

OPDRACHT 2

- Ga na bij collega's welke activiteiten zij in elke groepsfase inzetten om de klas optimaal te laten functioneren.

OPDRACHT 3

Bespreek met je collega's hoe je de verzamelde informatie wilt gebruiken.

Sta daarbij stil bij de volgende vragen:

- *Waar willen jullie de informatie verzamelen en bewaren (bv. een gedeeld document, digitaal platform, klasdossier...)?*
- *Hoe willen jullie onderling communiceren over de voortgang en observaties?*
- *Hoe worden de leerlingen en ouders op een heldere en consistente manier geïnformeerd?*

FORMING – ORIËNTATIEFASE

Wat gebeurt er in de klas?

- Leerlingen verkennen de klas, de leraar en elkaar.
- Ze zoeken naar houvast, duidelijkheid en veiligheid.
- Er is vaak voorzichtig gedrag: leerlingen durven nog niet helemaal zichzelf zijn.
- De leraar wordt gezien als de belangrijkste bron van structuur.

Wat heeft de klas nodig?

- Duidelijke regels en routines.
- Installeren van afspraken bv. starten met proactieve cirkel
- Een voorspelbare, veilige leeromgeving.

Rol van de leraar (proactief klasmanagement):

- Structuur bieden, verwachtingen expliciteren, routines installeren en oefenen.
- Relaties opbouwen door nabij te zijn en zichtbaar te ondersteunen.

Welke activiteiten kan je in functie van deze fase toepassen?

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

Sterk klasmanagement - Groepsfases

STORMING – CONFLICTFASE

Wat gebeurt er in de klas?

- Leerlingen testen grenzen en zoeken hun positie in de groep.
- Er kunnen conflicten ontstaan (openlijk of subtiel).
- Macht, rollen en onderlinge relaties worden uitgetoet.
- Onrust, weerstand of tegenwerking is normaal in deze fase.

Wat heeft de klas nodig?

- Consequente opvolging van afspraken.
- Ruimte om conflicten te bespreken en te leren oplossen.
- Veiligheid om emoties te uiten en verschillen te benoemen.

Rol van de leraar:

- Consequent en kalm grenzen stellen.
- Conflicten begeleiden i.p.v. vermijden.
- Normen en waarden herhalen en samen verhelderen.

NORMING – NORMERINGSFASE

Wat gebeurt er in de klas?

- De klas begint als groep te functioneren.
- Afspraken worden gedragen, routines lopen vanzelf.
- Leerlingen tonen meer respect, samenwerken gaat makkelijker.
- Rollen worden duidelijker en stabiel.

Wat heeft de klas nodig?

- Complimenten en feedback die samenwerking versterken.
- Verdieping van klasafspraken en routines: "Hoe doen we het hier samen?"
- Kansen om elkaar op een positieve manier te versterken.

Rol van de leraar:

- Positieve gedragingen expliciet benoemen.
- Groepswerk stapsgewijs uitbreiden.
- Reflectiemomenten organiseren.

Welke activiteiten kan je in functie van deze fase toepassen?

-
-
-
-

Welke activiteiten kan je in functie van deze fase toepassen?

-
-
-
-

Leraar-leerlingrelatie
Regels en routines
Sociaal emotioneel leren
Omgaan met moeilijk te begrijpen gedrag
Herstelgericht werken

Sterk klasmanagement - kijkwijzer groepsdynamiek

PERFORMING – PRESTATIEFASE

Wat gebeurt er in de klas?

- De klas werkt efficiënt samen en functioneert autonoom.
- Er is vertrouwen, veiligheid en onderlinge steun.
- Leerlingen durven uitdagingen aangaan en verantwoordelijkheid nemen.
- De focus ligt op leren, verdiepen en presteren.

Wat heeft de klas nodig?

- Kansen tot zelfstandigheid.
- Uitdagende opdrachten die samenwerking versterken.
- Blijvende aandacht voor het groepsklimaat.

Rol van de leraar:

- Meer coachend dan sturend optreden.
- Groepsprocessen verfijnen, talenten benutten.
- Autonomie verhogen zonder structuur los te laten.

ADJOURNING – AFSCHEIDSPASE

(Meestal aan het einde van het schooljaar.)

Wat gebeurt er in de klas?

- De groep blikt terug op wat werd opgebouwd.
- Loslaten kan emoties oproepen – van trots tot verdriet.
- Leerlingen bereiden zich voor op nieuwe groepen of een volgende stap.

Wat heeft de klas nodig?

- Rituelen om af te sluiten.
- Reflectie op wat geleerd en gedeeld werd.
- Positieve afronding van relaties.

Rol van de leraar:

- Momenten creëren voor terugblik en waardering.
- De overgang naar een nieuwe fase begeleiden.

Welke activiteiten kan je in functie van deze fase toepassen?

- _____
- _____
- _____
- _____

Welke activiteiten kan je in functie van deze fase toepassen?

- _____
- _____
- _____
- _____

Leraar-leerlingrelatie
Regels en routines
Effectieve didactiek
Herstelgericht werken

Groepsproces

Rol van de leraar

Forming - Oriëntering

- Sturend zijn in het groepsproces
- Handel consequent en transparant
- Duidelijke regels, routines, afspraken en grenzen.
- Bewust zijn van je rol als leider én deel van het systeem
- Rustig, voorspelbaar leer - en leefklimaat neerzetten
- Heldere verwachtingen en doelen expliciteren
- Modelleren van gewenst gedrag

Norming - Normering

- Actieve begeleiding van groepsvorming.
- Communiceren en structureren
- Collega's betrekken bij reflectie
- Samen met leerlingen afspraken evalueren en aanscherpen
- Positief gedrag bekrachtigen
- Ruimte geven, maar binnen duidelijke kaders

Storming - Conflict

- Consequent en voorspelbaar blijven handelen
- Bewust en reflectief reageren
- Gezamenlijk handelen met collega's versterkt de aanpak.
- Rustig, begrensd en duidelijk reageren op conflicten
- Eenduidig zijn met collega's in regels, afspraken en routines
- Sensitief blijven voor groepssignalen

Performing - Prestatie

- Coachende leider
- Aandacht voor cohesie en motivatie
- Transparant blijven communiceren
- Loslaten waar het kan, sturen waar het moet
- Groepssterktes benutten in opdrachten en projecten
- Zelfregulatie van leerlingen stimuleren

Adjourning - Afscheid

- Bewust omgaan met afronden
- Reflectie stimuleren
- Veiligheid blijven bieden
- Rituelen of reflectiemomenten aanbieden
- Succeservaringen benoemen
- Leerlingen voorbereiden op nieuwe groepsprocessen

Sterk klasmanagement - Tips rond groepsproces

Gouden tip: De gouden weken* zijn hiervoor het ideale moment maar blijf daarnaast op elke fase inzetten na vakantieperiodes, lange weekends, ...

*een periode om zeer bewust te investeren in een duidelijk kader van regels, routines en afspraken en tegelijkertijd in kennismakings- en groepsverbindende activiteiten.

Forming – Oriëntatiefase

1. Zorg voor een veilig klimaat om te delen

- Start met een lichte, toegankelijke instapvraag zodat iedereen zonder druk kan deelnemen: *“Welke eerste gedachten komen bij je op als je dit beeld ziet?”*
- Gebruik rondes van gelijk spreken: iedereen krijgt even lang het woord.
- Laat leerlingen eerst individueel denken → dan in duo → dan in groep. Dat verlaagt de sociale drempel.
- Verwelkom je leerlingen en neem dagelijks afscheid.

2. Creëer gedeelde nieuwsgierigheid

- Introduceer een prikkel (foto, object, kort filmpje) en laat leerlingen in kleine groepjes gepaard delen wat hen opvalt.
- Laat groepjes samen 3 kernvragen formuleren over het thema.
- Zo wordt nieuwsgierigheid een gedeelde motor, niet iets individueels.

3. Gebruik structuren die samenwerking stimuleren

- Placemat: iedereen noteert eerst individueel, daarna wordt het middenveld gezamenlijk ingevuld.
- Brainstorm carrousel: groepjes draaien langs verschillende posters en bouwen voort op elkaars ideeën → versterkt het gevoel van wij bouwen samen.
- Teamrollen introduceren: tijdsbewaker, verslaggever, vragensteller, verhelderaar.

4. Activeer het groepsdenken – niet alleen het individuele denken

- Laat leerlingen samen patronen zoeken in hun ideeën: *Wat komt terug? Waar verschillen we?*
- Introduceer een “bouw verder”-regel: elke leerling reageert door iets toe te voegen op wat er al gezegd is.
- Werk met coöperatieve denkvormen (gestructureerde denkactiviteiten waarbij leerlingen samen nadenken, redeneren, vergelijken, analyseren of creëren, op een manier die zorgt dat iedereen betrokken is).

5. Zorg dat iedereen invloed heeft op het proces

- Laat leerlingen in groepjes bepalen: *“Welke vraag vinden wij het meest relevant om verder te onderzoeken?”*
- Maak groepsprioriteiten zichtbaar.
- Geef ruimte voor een korte groepsreflectie: *“Wat hielp ons om samen ideeën te verzamelen? Wat werkte minder goed?”*

6. Visualiseer het groepsproces

- Maak een gezamenlijke mindmap waarin bijdragen van alle groepjes samenkomen.
- Bouw een klas-vragenmuur: elke groep hangt zijn belangrijkste vragen op.
- Gebruik kleuren om te tonen welke groep welke bijdrage leverde → verhoogt eigenaarschap.

Sterk klasmanagement - Tips rond groepsproces

Gouden tip: De gouden weken zijn hiervoor het ideale moment maar blijf daarnaast op elke fase inzetten na vakantieperiodes, lange weekends, ...

Norming - normeringsfase

Zie stappenplan
regels en routines

1. Maak groepswaarden expliciet

- Start met een waardenrondje: elke leerling kiest één waarde die voor hem/haar belangrijk is in samenwerking (respect, luisteren, verantwoordelijkheid...).
- Verzamel de waarden op een bord en laat de groep clusteren: *wat hoort samen? Wat vinden we prioritair?*
- Laat kleine groepjes één waarde concreet vertalen naar gedrag: *"Hoe ziet respect eruit in onze klas?"*

2. Stel afspraken samen op – niet top-down

- Werk met co-creatie: laat leerlingen voorstellen doen voor werk- en omgangsregels.
- Gebruik een "Ja, en..."-ronde: in plaats van afspraken te bekritisieren, bouwt iedereen voort op wat er al ligt.
- Maak afspraken kort, positief geformuleerd en in duidelijke taal.

3. Maak rollen en verwachtingen duidelijk

- Laat teamrollen wkelijks wisselen.
- Visualiseer: hang een rollenkaart op zodat iedereen weet wie welke verantwoordelijkheid draagt.
- Laat leerlingen benoemen: *"Wat verwachten we van elkaar wanneer we samenwerken?"*

4. Oefen de nieuwe normen meteen in

- Doe een korte samenwerkingsopdracht met focus op één norm (bv. luisteren, beurt nemen).
- Observeer samen na afloop:
 - *Wat werkte goed? Waar kunnen we scherper op letten?*
 - *Welke afspraak hielp ons écht?*

5. Maak de wederzijdse verantwoordelijkheid zichtbaar

- Laat groepjes hun afspraken tekenen of visualiseren (poster, pictogrammen).
- Werk met een "check-in" aan het begin van groepstijd: *"Welke afspraak krijgt vandaag extra aandacht?"*
- Gebruik een groepsbarometer waarbij leerlingen inschatten hoe goed de afspraken worden nageleefd.

6. Stimuleer constructieve communicatie

- Introduceer gespreksregels zoals:
 - *"We luisteren tot het einde."*
 - *"We reageren op ideeën, niet op personen."*
- Oefen met korte communicatieoefeningen (parafaseren, samenvatten, doorvragen).

Het proces van het uitvechten van de posities in de groep zal milder plaatsvinden in het begeleide groepsproces, waarbij je conflict en norming omdraait. Door eerst bewust de norm samen met de klas vast te stellen, zal de conflictfase milder zijn.
Effect = minder probleemgedrag!

Sterk klasmanagement - Tips rond groepsproces

Gouden tip: De gouden weken zijn hiervoor het ideale moment maar blijf daarnaast op elke fase inzetten na vakantieperiodes, lange weekends, ...

Norming - normeringsfase

7. Begeleid conflicten of wrijving constructief

- Normaliseer dat verschillen en kleine irritaties deel zijn van de normeringsfase.
- Gebruik een eenvoudig conflictmodel: *Wat is er gebeurd? Wat heb jij nodig? Wat is voor ons beiden oké?*
- Betrek de groep bij oplossingen wanneer de samenwerking stukt.

8. Maak de groepsidentiteit sterker

- Laat de groep een groepsnaam, slogan of symbool kiezen dat hun samenwerking representeert.
- Installeer routines.
- Benoem positieve groepsmomenten expliciet: *"Ik zag hoe jullie elkaar spontaan hielpen – dat versterkt onze klas."*

9. Gebruik reflectie om normen te verankeren

- Laat leerlingen op het einde van de les of week reflecteren:
 - *"Welke afspraak is vandaag het best gelukt?"*
 - *"Waar moeten we nog aan bouwen?"*
- Gebruik reflectiekaarten of een kort stop-start-continue-moment.

10. Zorg als begeleider voor consistentie

- Genereer vertrouwen door voorspelbaar en duidelijk te handelen.
- Geef feedback op het groepsproces, niet enkel op gedrag: *"Jullie waren echt aan het samenwerken, want jullie checkten bij elkaar voor ideeën."*
- Zorg dat afspraken en routines niet vrijblijvend worden: herinner, benoem en evalueer.

Het proces van het uitvechten van de posities in de groep zal milder plaatsvinden in het begeleide groepsproces, waarbij je conflict en normering omdraait. Door eerst bewust de norm samen met de klas vast te stellen, zal de conflictfase milder zijn.
Effect = minder probleemgedrag!

Sterk klasmanagement - Tips rond groepsproces

Gouden tip: De gouden weken zijn hiervoor het ideale moment maar blijf daarnaast op elke fase inzetten na vakantieperiodes, lange weekends, ...

Storming – conflictfase

1. Normaliseer conflicten

- Benoem dat conflicten een normaal deel zijn van groepsontwikkeling: *“We zitten in een fase waarin verschillen zichtbaar worden. Dat hoort erbij.”*
- Maak duidelijk dat wrijving niet hetzelfde is als mislukking, maar een kans om afspraken aan te scherpen.

2. Vertraag het tempo

- Conflicten escaleren vaak door impulsieve reacties.
- Introduceer korte stopmomenten zoals:
 - *“Neem 10 seconden ademruimte.”*
 - *“Voordat we reageren, herhalen we eerst wat de ander zei.”*
- Gebruik een time-outzone of reflectiehoek zonder schuldgevoel.

3. Maak gevoelens en behoeften bespreekbaar

- Gebruik eenvoudige zinnestjes of kaartjes:
 - *“Ik voel...”*
 - *“Ik heb nodig...”*
- Laat leerlingen eerst in duo's hun beleving verwoorden vóór het klassikale gesprek.
- Vermijd schuldtaal (“jij deed...”) en stuur naar ik-boodschappen.

4. Begeleid het (herstel) gesprek via structuur

- Gebruik een vast gesprekskader zoals:
 1. *Wat is er precies gebeurd? (feitelijke beschrijving)*
 2. *Wat voelde of dacht jij daarbij?*
 3. *Wat heb jij nodig om verder te kunnen?*
 4. *Wat kan de ander/kunnen wij als groep doen om dit te ondersteunen?*

Dit voorkomt dat gesprekken verzanden in verwijten of generalisaties.

5. Laat verschillende perspectieven zichtbaar worden

- Werk met een perspectievenkaart: *elke leerling beschrijft het incident vanuit zijn/haar standpunt.*
- Probeer een rolwissel: *“Wat zou je zeggen als jij X was?”*
- Leg overeenkomsten én verschillen naast elkaar zonder te oordelen.

Het proces van het uitvechten van de posities in de groep zal milder plaatsvinden in het begeleide groepsproces, waarbij je conflict en normering omdraait. .

Door eerst bewust de norm samen met de klas vast te stellen, zal de conflictfase milder zijn.

Effect = minder probleemgedrag!

Sterk klasmanagement - Tips rond groepsproces

Gouden tip: De gouden weken zijn hiervoor het ideale moment maar blijf daarnaast op elke fase inzetten na vakantieperiodes, lange weekends, ...

Storming - conflictfase

6. Focus op het probleem, niet op personen

- Benoem gedrag, geen karaktertrekken.
 - Niet: "Jij bent altijd koppig."
 - Wel: "Ik zag dat je drie keer onderbrak. Wat maakte dat lastig voor je?"*
- Leg de focus op gezamenlijke oplossingen, niet op schuld.

7. Werk aan herstel en niet aan sanctie

- Introduceer hersteldialogen: "Wat heb jij nodig om dit te laten rusten?" "Hoe kunnen we ervoor zorgen dat dit opnieuw kan goedkomen?"
- Publiceer oplossingen (met toestemming) op een herstelbord.

8. Gebruik coöperatieve werkvormen die spanning verlagen

- Think-pair-share: veiliger om eerst bij een partner te ventileren.
- Kleine wisselende groepjes zodat vaste tegenstellingen doorbroken worden.
- Structureerde gespreksrollen: één verhelderaar, één samenvatter, één vragensteller.

9. Versterk de groepsnormen opnieuw

- Herbekijk afspraken en routines die in de normeringsfase zijn opgesteld.
- Laat leerlingen beoordelen: "Welke afspraak werd vandaag het meest uitgedaagd?"
- Laat de groep één afspraak, routine kiezen om extra op te oefenen gedurende de week.

10. Reflecteer op de vooruitgang

- Maak tijd voor korte reflectierondes:
 - "Wat werkte goed in hoe we het conflict aanpakten?"
 - "Wat doen we volgende keer anders?"
- Zet successen in de verf: benoem momenten waarop leerlingen bewust kozen voor rust, luisteren of empathie.

11. Blijf als begeleider neutraal en procesgericht

- Vermijd partij kiezen.
- Gebruik zinnen als:
 - "Laten we eerst zorgen dat iedereen gehoord wordt."
 - "Ik zie dat het spannend is. Laten we vertragen."
- Modelleer kalmte en respect — dat reguleert de groep.

Het proces van het uitvechten van de posities in de groep zal milder plaatsvinden in het begeleide groepsproces, waarbij je conflict en normering omdraait. Door eerst bewust de norm samen met de klas vast te stellen, zal de conflictfase milder zijn.
Effect = minder probleemgedrag!

Sterk klasmanagement - Tips rond groepsproces

Gouden tip: De gouden weken zijn hiervoor het ideale moment maar blijf daarnaast op elke fase inzetten na vakantieperiodes, lange weekends, ...

Performing – prestatiefase

1. Benut de kracht van duidelijke doelen

- Zorg dat de leerlingen exact weten wat er moet gebeuren en waarom.
- Hang het doel zichtbaar in de klas en verwijst ernaar tijdens het werk.
- Laat leerlingen hun eigen subdoelen formuleren – dat verhoogt eigenaarschap.

2. Laat leerlingen autonoom werken (met duidelijke contouren)

- Bied een duidelijke structuur, maar laat de uitvoering over aan de groep.
- Introduceer keuzevrijheid: materiaalkeuze, volgorde, aanpak of rolverdeling.
- Stimuleer dat groepjes eerst zelf problemen oplossen voordat ze hulp vragen.

3. Maak afspraken over werkverdeling en verantwoordelijkheid

- Laat de groep zelf beslissen hoe rollen verdeeld worden: planner, materiaalbeheerder, kwaliteitsbewaker, motivator...
- Gebruik een rollenkaart of rotatieschema zodat iedereen meerdere rollen leert kennen.
- Laat de groep vastleggen hoe ze elkaar verantwoordelijk houden.

4. Stimuleer efficiënte communicatie

- Introduceer korte overlegmomenten van max. 2 minuten.
- Gebruik gesprekskaarten als houvast: samenvatten, doorvragen, verhelderen, nu beslissen.
- Leer groepjes om discussies af te ronden: *“Welke keuze maken wij nu?”*

5. Moedig probleemoplossend denken aan

- Geef uitdagingen die verschillende oplossingsstrategieën toelaten.
- Laat leerlingen werken met het principe: stop – denk – bespreek – probeer – evalueer.
- Stimuleer hen om feedback als brandstof te zien, niet als kritiek.

6. Bewaar een positieve, productieve sfeer

- Gebruik korte routines zoals:
 - *“Wat is onze eerste stap?”*
 - *“Welke vaardigheden zijn hiervoor nodig?”*
- Benoem successen expliciet, ook kleine: *“Ik zag hoe snel jullie tot een gezamenlijke beslissing kwamen.”*

Sterk klasmanagement - Tips rond groepsproces

Gouden tip: De gouden weken zijn hiervoor het ideale moment maar blijf daarnaast op elke fase inzetten na vakantieperiodes, lange weekends, ...

Performing – prestatiefase

7. Breng variatie aan in samenwerking

- Laat leerlingen werken in wisselende samenstellingen om groepsgrenzen open te houden.
- Organiseer peer-to-peer momenten: groepjes stellen hun tussenresultaat voor en geven elkaar feedback.
- Integreer coöperatieve werkvormen.

8. Kwaliteitsbewaking binnen de groep

- Introduceer een kwaliteitschecklist: *Wat moet ons product minimaal bevatten? Wat maakt het sterk?*
- Laat leerlingen tussentijdse reflecties doen: *Zijn we nog op koers? Wat moeten we bijsturen?*
- Gebruik peer feedback gericht op twee vragen: *Wat werkt sterk? Wat kan nog scherper?*

9. Geef ruimte aan flow en taakgerichtheid

- Laat langere periodes ononderbroken samenwerken.
- Vermijd overbodige interventies – begeleid vanop afstand.

10. Stimuleer eigenaarschap over het groepsresultaat

- Laat groepjes publiekelijk tonen waar ze staan.
- Vraag hen: *“Op welk onderdeel willen jullie nu vooral trots zijn?”*
- Zorg dat het werk een echt doel heeft: een publiek, een klaspresentatie, een eindproduct, een tentoonstelling...

11. Veranker de samenwerking via reflectie

- Eindig met een snelle reflectie volgens het schema:
 - *Wat ging heel goed?*
 - *Wat zou ons de volgende keer nóg sterker maken?*
 - *Wat nemen we mee naar de volgende opdracht?*
- Laat leerlingen deze reflectie koppelen aan de afspraken en routines uit de normeringsfase.

Sterk klasmanagement - Tips rond groepsproces

Gouden tip: De gouden weken zijn hiervoor het ideale moment maar blijf daarnaast op elke fase inzetten na vakantieperiodes, lange weekends, ...

Adjourning - afscheidsfase

1. Erken expliciet dat dit een overgangsmoment is

- Benoem dat er een einde komt aan het project of de samenwerking: *"We komen in de fase waarin we afronden en terugblikken op wat we samen hebben gedaan."*
- Normaliseer gevoelens: *blij, trots, opgelucht, gemengd, soms zelfs wat verdrietig.*

2. Maak ruimte voor terugblik en betekenisgeving

- Gebruik een reflectiecirkel:
 - *Wat heb ik geleerd?*
 - *Wat hebben wij als groep bereikt?*
 - *Waar ben ik trots op?*
- Laat leerlingen hoogte- en dieptepunten delen in duo's of groepen.
- Laat hen kiezen wat ze mee willen nemen naar toekomstige samenwerkingen.

3. Versterk het groepsgevoel door waardering

- Laat leerlingen een waarderingsronde doen: één compliment voor iemand uit de groep.
- Werk met waarderingskaartjes: *"Ik waardeerde aan jou dat..."*
- Creëer een complimentenmuur of digitaal waarderingsbord.

4. Sluit het werk tastbaar en zichtbaar af

- Organiseer een slotmoment waar groepjes hun resultaat presenteren.
- Maak samen een poster, collage, foto-overzicht of tijdlijn van het proces.
- Laat leerlingen een persoonlijke "take-away" formuleren: één inzicht dat ze bewaren.

5. Laat leerlingen benoemen wat hen hielp als groep

- Gebruik stop-start-continue gericht op groepsproces:
 - *Wat stoppen we omdat het niet werkte?*
 - *Wat starten we omdat het beter kan?*
 - *Wat blijven we doen omdat het sterk was?*
- Laat hen hun belangrijkste groepsnormen -en waarden expliciteren en meenemen naar volgende projecten.

Sterk klasmanagement - Tips rond groepsproces

Gouden tip: De gouden weken zijn hiervoor het ideale moment maar blijf daarnaast op elke fase inzetten na vakantieperiodes, lange weekends, ...

Adjourning - afscheidsfase

6. Rond conflicten of losse eindjes af

- Check of er nog onuitgesproken spanningen zijn die verduidelijking nodig hebben.
- Gebruik een korte hersteldialoog indien nodig.
- Verzacht scherpe randjes voordat de groep uiteengaat; dat versterkt vertrouwen voor de toekomst.

7. Geef iedereen een rol in het afronden

- Laat leerlingen meebeslissen over hoe ze afsluiten.
- Verdeel kleine rollen: presentator, opsteller van terugblik, fotograaf, afsluiter...
- Zo voelt iedereen dat hij/zij participeert in de afronding.

8. Zorg voor emotionele afronding

- Gebruik een ritueel of symboolmoment:
 - een kaarsje dat doorgegeven wordt,
 - een voorwerp dat het project symboliseert,
 - een rondje "dit neem ik mee".
- Laat leerlingen opschrijven wat ze loslaten en eventueel ritueel laten verdwijnen (scheuren, in een doos stoppen...).

9. Kijk vooruit naar wat komt

- Leg de link met toekomstig werk: "Welke groepsvaardigheid gaan we zeker meenemen naar het volgende project?"
- Laat leerlingen voorspellen of formuleren wat ze bij een volgende samenwerking willen proberen.

10. Maak het moment positief en betekenisvol

- Afscheid is niet alleen afsluiting, maar ook viering.
- Organiseer een klein viermoment:
 - muziek
 - een foto
 - een kort spel
 - een symbolisch "diploma"

Sterk klasmanagement - essentiële rollen in groepsproces

Een positief groepsproces ontstaat alleen wanneer alle betrokkenen – schoolleiding, leraren, leerlingen én ouders – hun rol opnemen.

Elke groep in een schoolcontext heeft invloed op het klimaat waarin leerlingen leren en leven.

Een veilige, voorspelbare en samenwerkende leeromgeving begint dan ook bij een gedeelde verantwoordelijkheid.

De techniek van **verbindende communicatie** vormt hierin de rode draad.

De rol van de schoolleiding

De schoolleider geeft het voorbeeld en zet de toon voor het klimaat binnen het team. De schoolleider **bewaakt het proces, evalueert en stuurt bij**.

Wat is belangrijk?

- Zet groepsdynamica actief op de agenda. Door aandacht te besteden aan samenwerking, veiligheid en welbevinden, ontstaat een cultuur waarin leerlingen/leraren zich veiliger voelen, pestgedrag wordt verminderd en leerprestaties verbeteren.
- Voorzie een structurele en warme start voor elke klas.
- Laat de eerste kennismaking steeds plaatsvinden met de mentor of klasleraar, die een stabiele basis biedt voor leerlingen.
- Organiseer verbindende activiteiten. Informele klas- of schoolbrede initiatieven (sportmomenten, gezamenlijke maaltijden, creatieve of culturele activiteiten...) versterken de cohesie en de schoolse identiteit.
- Zorg voor een veilig teamklimaat. Een team dat zich veilig voelt, straalt dat uit naar de leerlingen.
- Zet in op professionalisering.

De rol van de leraar

Leraren zijn dagelijks aanwezig in de klas en hebben daardoor een directe impact (proces bewaken, evalueren, bijsturen) op de groepsdynamiek.

Wat is belangrijk?

- Wees je bewust van je rol binnen de groep. Je bent deel van het systeem én tegelijkertijd de leider. Jouw manier van reageren, structureren en communiceren beïnvloedt het gedrag van leerlingen en het groeiproces van de groep.
- De leraar is sturend in het groepsproces. De leraar neemt de leiding in de begeleiding van de groepsvorming en betreft collega's actief.
- Blijf met collega's in gesprek via **techniek van verbindende communicatie**. Groepsdynamiek zie je nooit alleen: collega's hebben andere puzzelstukjes in handen. Door samen te reflecteren wordt het beeld vollediger en kan je sneller proactief handelen.
- Handel consequent en transparant. Heldere afspraken en voorspelbaarheid bieden veiligheid en voorkomen escalaties in latere fases van groepsvorming.
- Je bent een professional. In je contacten met alle ouders is een objectieve en bewuste grondhouding onontbeerlijk. Je bent je steeds bewust van je relatie met ouders en je weet wat de sterkte van die relatie kan beïnvloeden.

Sterk klasmanagement - essentiële rollen in groepsproces

De rol van de leerlingen

Wanneer leerlingen actief bijdragen aan open communicatie, verbondenheid en het respecteren van duidelijke afspraken, helpen zij mee een klimaat te creëren waarin pestgedrag minder kans krijgt om te groeien. Zo dragen ze samen verantwoordelijkheid voor een positief, veilig en voorspelbaar leerklimaat, waarin zowel het leren als het samenwerken optimaal kan verlopen.

Wat is belangrijk?

Actief deelnemen aan het groepsproces.

- Leerlingen dragen bij aan de groepsvorming door deel te nemen aan gesprekken, activiteiten en afspraken. Ze leren dat hun inbreng ertoe doet en dat samenwerking een gezamenlijke verantwoordelijkheid is.

Respectvol omgaan met klasgenoten.

- Leerlingen oefenen dagelijks in het luisteren naar elkaar, verschillen respecteren en rekening houden met anderen. Dit versterkt de verbondenheid in de groep.

Eigen verantwoordelijkheid opnemen.

- Ze leren dat hun gedrag invloed heeft op anderen. Het naleven van afspraken, tijdig signaleren van problemen en verantwoordelijkheid nemen voor eigen keuzes versterkt de groepsveiligheid.

Constructief omgaan met conflicten.

- Conflicten zijn een normaal onderdeel van de conflictfase. Leerlingen leren hoe ze op een respectvolle manier conflicten kunnen bespreken, herstellen en afwerken. Zo dragen ze bij aan een positieve groepsdynamiek.

Open communiceren via techniek van verbindende communicatie.

- Leerlingen leren aangeven wat ze nodig hebben, waar ze moeite mee hebben en wat goed gaat. Door eerlijk en veilig te communiceren, kan de leraar sneller ondersteunen en blijven klasgenoten beter op elkaar afgestemd.

Bijdragen aan een positief klimaat.

- Kleine acties – elkaar helpen, complimenten geven, samenwerken, nieuwe leerlingen opnemen in de groep – hebben een groot effect op het groepsproces en het gevoel van veiligheid in de klas.

Waarom is hierop inzetten zo belangrijk?

Leerlingen ontwikkelen in dit proces essentiële **sociaal-emotionele competenties**: samenwerken, communiceren, verantwoordelijkheid nemen, grenzen aangeven en empathie tonen.

Door hen actief te betrekken, worden ze mede-eigenaars van het groepsklimaat, waardoor het hele proces krachtiger en duurzamer wordt.

Scan sociaal-emotioneel
leren

Sterk klasmanagement - essentiële rollen in groepsproces

De rol van de ouders

Elk contact met ouders, hoe spontaan ook, is een professioneel contact.

De onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van de leerling zijn het onderwerp van gesprek.

Samen met de ouders ga je op zoek naar wat de leerling, in deze klas, bij deze leraar nodig heeft.

Je erkent de ervaringsdeskundigheid van de ouders.

Wat is belangrijk?

Investeer in voortdurende, open en verbindende communicatie.

- Verbindende communicatie gebeurt niet enkel tijdens oudercontacten. Ouders hebben nood aan regelmatige updates, laagdrempelige bereikbaarheid en wederzijds vertrouwen. Dit kan via korte gesprekken aan de schoolpoort, berichten via een digitaal platform, telefoon, mails of tussentijdse contactmomenten.

Maak ouders partner in het proces.

- Laat duidelijk merken dat leraar en ouders samen aan hetzelfde doel werken: een veilig, warm klimaat en een sterke ontwikkeling van hun kind.

Toon erkenning en begrip.

- Wanneer ouders voelen dat je hun perspectief als waardevol ziet, groeit de samenwerking. Dat gevoel van partnerschap versterkt het vertrouwen van zowel ouder als kind.

Wees transparant over verwachtingen en afspraken.

- Wanneer ouders begrijpen hoe er in de klas gewerkt wordt en welke aanpak gehanteerd wordt, kunnen zij hun kind thuis beter ondersteunen.

Benadruk dat ouders een belangrijke rol spelen in het groepsproces.

- Hun blik op het welzijn van hun kind helpt om problemen vroeg te signaleren en samen op te lossen.

Meer info via Pro-pagina
[ouderbetrokkenheid](#)

Een laatste belangrijk aspect dat kan bijdragen aan een positief klasklimaat is het **betrekken van (plus)ouders, verzorgers en grootouders bij het onderwijs.**

Door hen beter te leren kennen, krijgen leerkrachten meer inzicht in de thuissituatie van de leerlingen, wat helpt om eventuele stereotiepe beelden en vooroordelen te nuanceren.

Daarnaast kunnen de interesses, talenten, kennis, vaardigheden en culturele achtergronden van ouders en grootouders worden benut in gastlessen, presentaties, feesten en bij het inrichten van de klas.

Dit helpt bij het opbouwen van warme, ondersteunende relaties, zowel met de leerlingen als met de mensen om hen heen.

Het kan een belangrijke bijdrage leveren aan het klasklimaat en daarmee aan de ontwikkeling van elke leerling.

Werken vanuit een partnerschap met ouders en verzorgers versterkt de positieve betrokkenheid bij het onderwijs en het welzijn van de leerlingen en leraren.